

Мала частинка України та життєдайне джерело

Перші згадки про село Мале Вербче історики, дослідники датують вісімнадцятим століттям. Вважають, що його заснували переселенці з Великого Вербчого, яке розкинулось на рівнині вздовж річки Мельниця. Назва пішла від місцевості. Що поросла вербою. У довідниковій літературі значиться, що свій початок цей населений пункт бере з 1577 року. Хоч Мале Вербче й дещо молодше, але історія його – життя працьовитих, чесних трударів, які від покоління до покоління передавали набуте ремесло, знання з обробітку землі, вирощування худоби, духовні цінності. Сьогоднішню публікацію й присвячуємо Малому Вербчому.

Реалії сьогодення

Той, хто приїжджає в село влітку, напевно, обов'язково зверне увагу на садки, що ростуть майже на кожній садибі. Живе в ньому понад тисячу селян. До їх послуг ФАП, клуб, школа, будинок побуту, магазини, кафе... Свого часу за кошти колгоспу звели гарний дитячий садок, але не працював він жодного дня. У минулому році чималу будівлю передали на баланс Коростської сільської ради. Їй підпорядковане Мале Вербче.

У селі - 250 дворів. Кожен третій має коня, а то й пару. Треба Ж обробляти землю. П'ять господарів придбали трактори. На пай припало по 1,5 га землі, одноосібно господарюють поки що 10 сімей. Більшість передала наділи в оренду СПП "Мир".

Безробіття - найболючіша проблема для селян. Щоб утримувати сім'ї, господарі (часто і їх дружини) виїжджають улітку на заробітки. Найчастіше - в Сумську й Київську області. Багато дівчат навіть повиходили в тих краях заміж, живуть там. Правда, заробітчанські шляхи маловербченців пролягають не Тільки ні| схід, мідніні» України

Ідуть працювати в ближнє й дальнє зарубіжжя. Одружившись цьогорічної весни, Василь і Валентина Бухали (механізатор і медсестра) поїхали на роботу в Польщу. Мріють самостійно стати на ноги. На опорядженні квартир їх односельці працюють у Києві, Москві.

Турбує сільську владу й те, що Мале Вербче старіє. Молодь виїжджає в більш перспективні села, міста. У 1999 році в місцевій школі навчалося 206 учнів, у нинішньому - 137. Народжуваність і смертність тепер на однаковому рівні. Але є побоювання, що демографічна ситуація може погіршитися. На центральній вулиці багато хат-пусток. Літні люди померли й ніхто з родичів на їхніх обійстях не поселяється. Молодь не влаштовує таке житло. І будуватися новим сім'ям проблематично, бо рада не має резервного фонду землі. Правда, сільський голова Віталій Швороб пояснив, що цю проблему спільно з головою СПП "Мир" постараються вирішити. Проведуть ревізію землі й віднайдуть таку, де можна було б давати ділянки під забудову.

Навіть без натяку на гумор, як про одну з проблем села говорили в Малому Вербчому, що в них багато холостяків. Не один і не два, десятки чоловіків, яким уже за 40, 50, а то й 60, живуть самотньо, ніколи не одружувалися. Чому? Відповіді на це запитання поки що не знаходять. Дівчата ж тут гарні, роботящі, а жінки - славні господині: і зварити, і спекти вміють. Щодо прекрасної половини, то незаміжніх віком за 30 років майже немає. До речі, хлопці з Коросту дуже часто засилають старостів саме в Мале Вербче.

Усе частіше мешканці села заводять мову про родовище білої глини на околиці Малого Вербчого. У 60-ті роки її продавали. За нею приїжджали навіть з інших районів, областей. Неподалік від глинища тоді випалювали вапно, використовували його на потреби колгоспу. Можна ж це робити і зараз, виготовляти потрібну людям продукцію, мати робочі місця.

Від роду до роду

У малому Вербчому із синівською любов'ю бережуть традиції старших поколінь. У 1991 році Україна стала незалежною, а вже в наступному в селі звели за кошти парафіян гарний і немалий храм православної церкви. Споруджувати його допомагав колгосп ім. Шевченка, сусідні лісництва.

Учні місцевої школи доглядають на сільському цвинтарі дві могили. В одній під обеліском спочиває невідомий радянський десантник, якого в 1943 році вбили фашистські поліцаї. У другій – радянській парашутисти : Олександр Іванов, Петро Талалев, Михайло Афонін, Яків Корнілов. Коли в 1944-му визволили Степань від німецьких загарбників, вони вистрибнувши в літак між Велиховим і Малим Вербчем потрапили під кулеметний вогонь фашиських льотчиків. Тяжкопоранених бійців підібрали, доглядали в Малому Вербчому селяни. Та життя врятувати не вдалося. З 3 й 4 березня 1944- вони померли від ран. Імена були невідомі аж до 1984. Двадцять років тому червоні слідопити знайшли родичів загиблих, які разом з пошуківцями із Малого Вербчого на фронт у 1944 році пішли майже всі чоловіки, яким дозволяв вік. Більшість полягла на полях бою з фашистами. Але й додому повернулося чимало. Тут у перші повоєнні роки гордились, що село невелике, а визволителів мають кілька десятків. Та час бере своє. Відходять у вічність герої Великої Вітчизняної. На сьогодні ще в життєвому строю залишилися брати Павло та Петро Чайки, Іван Робейко, Семен Лисий, Мина Давидюк, Левко Галуха, Трохим Гар- бар. Їх тепло здоровили на святі села, що відзначали цьогоріч 13 квітня - на третій день Христового Воскресіння.

Завжди в Малому Вербчому були й зараз є багатодітні родини. Усі знають, скажімо, дружну, працелюбну сім'ю Миколи Івановича та Надії Захарівни Бухало. Подружжя виховало 11 дітей. Цьогоріч найменший Юрій з відмінними оцінками закінчив 9 класів. Сини й дочки з цієї родини не тільки добре вчилися, вони - приклад для інших у побуті, житті, праці.

За плечима в Соломії Кошмак – століття

Немало в Малому Вербчому й односельців, які мають поважний вік: 75-85 років. Та Соломія Кошмак поки що перша, якій ось-ось виповниться 100 років. Цю дату вона відзначатиме 5 липня ц.р. Скільки випробувань випало на її долю! Це і революція 1917-го, польське поневолення, Велика Вітчизняна війна... Завжди була в праці. За царя та панської Польщі від зорі до зорі трудилася на власному полі, за радянської влади - уже на колгоспному. Але ніколи не могла розігнути спину. По війні, як організували колгосп, її чоловіка Антона Юрійовича звинуватили в крадіжці зерна. Тоді за колоски могли дати чи малий строк. А тут мірка жига Не на один рік пішов у неволю Антон Кошмак. Залишилася Соломія Мар тинівна з маленькою Ганнусею.

Чи то так змінився, відбуваючи покарання Антон, чи гіркота образи переповнювала душу, але, коли закінчився строк, у село не повернувся, подався на Донбас. Так його відтоді й не бачили в Малому Вербчому. Не писав і листів до дружини та доньки. А вони жили, пізнали, що таке голод і холод. Соломія здала в колгосп свого волика й упряж до нього і сама вперлася в непосильну для жінки роботу Сільська праця нелегка, а в повоєнні роки, коли організовували колгоспи, усе робили вручну, вона іаки була надлюдською. До всього, на неї ще й не платили, нараховували трудовні, на які в кінці року не мали що видати.

Коли Ганнуся виростила, сказала матері: "Поїду в люди". І поїхала. Нелегко їй було без батька, без підтримки ставати на ноги. Мабуть, вирішила, що серед чужих людей не те що легше стане, а простіше виживатиметься. Двадцять років пропрацювала дояркою в колгоспі села Пролетарка Харківської області.

Жила всі ці роки - Соломія Мартинівна, чекаючи вісточки від Ганни. Так хотілося, щоб дочка була поряд, щоб мала до кого обізватися в хаті. Старенька будівля стояла в центрі села, до жінки заходили колишні подруги, але ці хвилини так швидко минали. Найважче було довгими зимовими вечорами, коли тріщали морози, завивала завірюха. З роками почала протікати покрівля, доводилося, коли йшов дощ., пересувати з місця на місце ліжко, щоб не капала на нього вода. Найстрашніше для матері було ще попереду: її єдина дочка загинула в автомобільній аварії.

Покрівля невеличкої хатини з однієї кімнатки почала вже валитися. Соломію Мартинівну забрала до себе далеко-далека родичка Галина Лиса. У свій час бабуся навіть довірила їй зібрані по копійці все життя їй тисячу радянських карбованців Попросила, щоб поклала їх на ошадну книжку. Галина так і зробила У її сім'ї п'ятеро дітей, онуки, а тому погодилася бабуся жити старенькому дерев'яному необштукотурному приміщенні, що слугувало до цього за літню кухню. Соломія Мартинівна більше лежить. Розповідали Галина Іванівна, що нинішньої зими майже не піднімалася, а на Великдень, дав Бог, зуміла сама прийти до столу. Зараз теж, правда, без допомоги не ходить, але хоч сідає їсти, Перед нею на стіні Ікона. Жінка щодня з усіх сил стає До неї й молиться Бої у. Інколи бідкається до Галини, що не може стояти, и і а радить молитися лежачи. Щороку просить бабуся, щоб напередодні Великодня прийшов священник і вона мала можливість посповідатися.

За що молить Бога Соломія Мартинівна у свої 100 років? Напевно, і за те, щоб світ став добрішим, щоб менше в ньому було горя, нужди, черствості, щоб люди шанували один одного.

Маловербченського цвіту по всьому світу

Пам'ятає село, як Надя Бікус, Ольга Хібеба, Раїса Чайка брали участь у телепередачі "Сонячні кларнети". Далеко линула слава про троїсті музики. Скільки разів Василя Кошля (баян), Миколу Гладюка (скрипка), Федора Шеремета (бубен) запрошували грати на весілля! Навіть за межі району. Часто до них приєднувався і сопілкар Федір Гарбар. І тепер, як заграють у клубі троїсті музики, сюди поспішає і старе, і мале.

Умілі руки у Василя Лисого. Він виготовляє з дерева найрізноманітніші вироби, що не тільки потрібні в побуті, а й прикрашають помешкання односельців. Василь Олександрович веде в школі гурток, де учні вчать власноруч творити красу. Зараз він з найстаршим сином на заробітках у Києві. Запросили їх у столицю оздоблювати деревом квартири «Нових українців».

Від батька перейняв ковальську справу Василь Шеремет, а Василь Титечко доброзичливий народний гумор – від діда. Хлопець студент філологічного факультету Рівненського гуманітарного універси мчу У минулому році видав свою першу поетичну збірочку.

Пам'ятають рідне село й ті, хто з нього поїхав, як кажуть, у світи. Як їуі не згадати Віктора Галуху. Він очолює в Російській Федерації корпорацію нафти та газу "Сибирь". Нещодавно приїжджав на зустріч з колишніми випускниками Маловербченської школи. Її директор Микола Кошудько розповів, що Віктор Іванович передав закладу 1000 доларів. Не забуває Віктор поріг хати, в якій народився. У батьківському будинку зробив ремонт, купив найнеобхідніші меблі, причепурих ззовні, і ні-ні, та й приїжджає сюди, щоб зустрітися з дитинством.

Василь Галуха - викладач Рівненського гуманітарного університету, а його брат Григорій - працівник міністерства внутрішніх справ України. Гордиться школа, село Валерієм Патрикесм, який донедавна працював прокурором Сарненського району, а зараз - заступник прокурора області. Його брат Микола працював гарнізонним прокурором у Кронштадті, зараз уже на пенсії.

Ось так живе, працює, долає труднощі село Мале Вербче - маленька частинка України та життєдайне джерело для тих, хто тут народився, виріс.

К. Іванчук